

การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1

Making Video Multimedia for Self Learning in Thai Classical Music

Performing Skill : Ranad Ek 1

นิรันดร์ แจ่มอรุณ*

Nirun Jam-Aroon

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย ระนาดเอก 1 สำหรับนักศึกษา สาขาดนตรีไทย หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ โดยใช้ระเบียบวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสร้างทางระนาดเอก ซึ่งเป็นผลการตกตะกอนทางความคิดของผู้วิจัย ทางระนาดเอกนี้เกิดจากการหล่อหลอมประสบการณ์ในการเรียนรู้กับครูดนตรี อาทิ ครูบุญยงค์ ครูบุญยัง เกตุคง ครูพินิจ ฉายสุพรรณ ครูวินัส แก้วกนก ครูธีระพล น้อยนิมิต และคุณพ่อจรินทร์ แจ่มอรุณ ได้ผลวิจัย คือ สื่อวีดิทัศน์ทางระนาดเอกเพลงชุดโหมโรงเช้า 5 เพลง และเพลงชุดดับต้นเพลงฉิ่ง 3 ชั้น 4 เพลง เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง วีดิทัศน์มีเนื้อหาหลักทั้งหมดสามส่วนคือ ส่วนแรก ประวัติเพลงเบื้องต้น ส่วนที่สอง การบรรเลงระนาดเอกและทำนองหลักพื้นฐานฆ้องวงใหญ่ที่บรรเลงต่อเนื่องทั้งหมด ส่วนที่สาม การบรรเลงระนาดเอกและทำนองหลักพื้นฐานฆ้องวงใหญ่เป็นวรรคเพลง

คำสำคัญ : สื่อวีดิทัศน์ / วิชาปฏิบัติดนตรีไทย / ระนาดเอกเบื้องต้น

ABSTRACT

This research entitled "Making Video Multimedia for Self Learning in Thai Classical Music Performing Skill : Ranad Ek 1" aims to produce a self-learning video multimedia for the Thai Music Performance Skill for the Ranad Ek 1, a practical subject for students of the Fine and Applied Arts' Thai music program. The research makes use of a qualitative research method in producing the ranad ek's melody, illustrating the researcher's life-long musical experience, combining different musical styles of ranad ek masters such as Boonyong Ketkong, Boonyang Ketkong, Pinij Chaisuwan, Venus Kaewkanok, Thirapon Noinit and Charin Jam-Aroon. The result of this research is a set of self-learning DVDs that contain two song suites: the Homrong Chao and the Tab Ton Phleng Ching Sam Chan. The contents of these DVDs are divided into three parts: Part I describes historical background, Part II shows the ranad ek performed together with the khong wong yai (providing the basic melody) from the beginning until the end continuously, and Part III demonstrates the same melodies as in Part II but this time each melody will be split into short sections.

Keywords : Video Multimedia / Thai Classical Music Performing Skill / Ranad Ek 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้ และเป็นเครื่องดนตรีไทยเครื่องมือหลักในวงปี่พาทย์ Junkaew, A. (1991) อธิบายว่า ระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญในวงดนตรีไทย เป็นหัวใจของวงปี่พาทย์ มีบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบในการบรรเลงด้านวิธีการบรรเลง กระบวนการบรรเลงนอกจากบทเพลงดังกล่าวแล้วผู้บรรเลงระนาดเอกจะต้องเป็นผู้นำและตัดสินใจในภาพรวมของการบรรเลงทั้งหมด

ตามระเบียบปฏิบัติสืบต่อกันมา ผู้บรรเลงระนาดเอกจะต้องบรรเลงเป็นทางระนาดซึ่งแตกต่างจากทางซ้องวงใหญ่ ทางซ้องวงเล็ก และทางระนาดทุ้ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเพลงประเภททำนองหรือเพลงทางพื้น โดยวิธีการทำทางระนาดเอกจากทางซ้องวงใหญ่หรือทางพื้นนั้น Wisuttipat, M. (1990) อธิบายว่าทำนองทางพื้นคือ ทำนองเพลงที่ให้อิสระในการประดิษฐ์ทำนองเพลงสำหรับเครื่องดนตรีที่ทำทำนองได้ ทำนองเพลงประเภทนี้ซ้องวงใหญ่มีหน้าที่บรรเลง “ทำนองหลัก” ของเพลง ส่วนเครื่องดนตรีอื่นๆ รวมทั้งระนาดเอก บรรเลงตามหน้าที่และลักษณะการบรรเลงของเครื่องดนตรีนั้นๆ

ในกระบวนการของการบรรเลงดนตรีไทย ผู้บรรเลงระนาดเอกจะต้องใช้ทางซ้องวงใหญ่ที่บรรเลงทำนองหลักเป็นเครื่องมือในการสร้างหรือแปลทำนองให้เป็นทางระนาดเอก และนักระนาดเอกทุกๆ คน ก็จะยึดหลักการนี้เป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้ การเรียนวิชาการระนาดเอกให้ประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ หลายด้าน เช่น การได้เรียนจากครูที่มีความรู้ความเข้าใจทางซ้องวงใหญ่และทางระนาดเอก ระยะเวลาของการฝึกฝนที่ยาวนานและต่อเนื่อง

ในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพของผู้เรียนดนตรีไทยส่วนใหญ่ต้องสูญเสียเวลาไปกับสิ่งต่างๆ รอบตัวในการดำเนินชีวิตของแต่ละวัน จึงเป็นเหตุส่งผลให้การเรียนการสอนด้านดนตรีไทย โดยเฉพาะเครื่องดนตรีที่ต้องแปลทำนองหรือแปลทางทั้งหลายตกอยู่ในช่วงเวลาแห่งความน่าเป็นห่วง ด้วยทรัพยากรสันทนาการที่ผู้เรียนและผู้สอนที่ถูก บั่นทอนด้วยสถานการณ์ของสังคม ถึงเวลาที่สื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ควรต้องทำหน้าที่ให้มากขึ้น นอกเหนือจากโน้ตเพลงที่อยู่ในหนังสือต่างๆ แล้ว เราควรมีสื่อวิทัศน์ที่ตอบรับกับโลกแห่งการสื่อสาร

เชื่อมโยงอันรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการเติมเต็มและลดช่องว่าง ช่วยสร้างประโยชน์ในการเรียนการสอนดนตรีไทยต่อไปในอนาคต

นักการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของสื่อวีดิทัศน์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก โดยจุดเด่นของวีดิทัศน์ที่ให้คุณค่าในด้านการศึกษาและการเรียนการสอนนั้นต้องสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอน กระบวนการ เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนมาสู่ผู้เรียน ด้วยกระบวนการการนำเสนอ การทดลอง การสาธิต อีกทั้งยังช่วยให้การจัดการเรียนการสอนสะดวกขึ้น ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากร ไม่จำกัดจำนวนผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและสนใจ

Sompong, N. (1992) ได้พูดถึงการจัดทำบทเรียนวีดิทัศน์นั้นมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนและรูปแบบองค์ความรู้ที่ต้องการนำเสนอ เช่น รูปแบบพูดหรือบรรยายผู้เดียว รูปแบบสนทนาเป็นรายการที่มีคนพูดคุยกัน 2 คน รูปแบบอภิปราย รูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบเกม หรือตอบปัญหา รูปแบบสารคดี รูปแบบละคร รูปแบบสาธิตและทดลอง รูปแบบเพลงและดนตรี เป็นต้น

งานวิจัยเรื่องการสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกจัดทำสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบการสาธิต โดยสาธิตการบรรเลงเป็นวรรคเพลงหรือหนึ่งบรรทัด เพื่อให้ผู้ศึกษาได้แนวทางที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงด้วยตนเอง เสมือนกับการเรียนต่อเพลงจากครูผู้สอนแบบตัวต่อตัว ในรูปแบบของการแปลทางระนาดเอกจากทางฆ้องวงใหญ่ในเบื้องต้น การเรียนการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ในวิชาปฏิบัติดนตรีไทยนี้ เป็นเพียงแบบฝึกหัดขั้นต้นของการช่วยฝึกเรียนดนตรีไทยเท่านั้น เพราะในท้ายที่สุดของการเรียนดนตรีไทย ควรมีครูดนตรีที่เชี่ยวชาญเป็นผู้ชี้แนะ ดูแลในกระบวนการขั้นต่อไป การเรียนการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์นี้ จะช่วยจัดปัญหาการเรียนการสอนดนตรีไทยในยุคปัจจุบัน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในเบื้องต้นได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลทางดนตรีไทยเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสื่อวีดิทัศน์ใช้สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1 ได้ทำการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการจากเอกสารงานด้านดนตรีไทย การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการสอน ทางเพลงที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยได้จำแนกวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และภูมิความรู้ทางระนาดเอก ซึ่งเป็นทางเพลงของผู้วิจัยถ่ายทอดเป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอน

ขั้นรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยแยกการรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ส่วน คือ เอกสารข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวกับงานวิจัย ข้อมูลด้านเทคนิควิธีการในการทำสื่อวีดิทัศน์ ข้อมูลด้านบทเพลง ทางเพลง และผู้บรรเลง

ขั้นตอนการวิจัย

การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติ ดนตรีไทย : ระนาดเอก 1 โดยมีกระบวนการในการจัดสร้างดังนี้

1. จัดซื้อกล้องสำหรับถ่ายภาพเคลื่อนไหว (VDO) และคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Notebook) เพื่อการเก็บข้อมูลและติดต่อ ปรับปรุงประเมินผล สื่อวีดิทัศน์ของงานวิจัย

2. จัดเตรียมสถานที่ชั้น 13 อาคารสุโขทัย ให้เป็นที่บันทึกภาพและเสียง โดยจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับมุมกล้อง และความสมบูรณ์ของภาพและเสียง

3. ผู้วิจัย (ในฐานะผู้สาคิตที่จะต้องปรากฏในสื่อวีดิทัศน์) เตรียมความพร้อมด้านทักษะ และการแปลทำนอง กล่าวคือ ผู้วิจัยต้องไ้ระนาตเป็นประจำและสมำเสมอ เพื่อให้กำล้งแขนและข้อมือนั้นอยู่ตัว ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของเสียงระนาตและการแปลทำนอง ส่วนการแปลทำนองนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ ระนาตเอกว่าผู้ใดจะมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติมาเป็นเวลามากน้อยขนาดไหน อย่างไร สำหรับตัวผู้วิจัยนั้น ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและเป็นศิษย์ใกล้ชิดครูหลายท่าน ดังนี้ ครูบุญยัง เกตุคง ครูบุญยัง เกตุคง ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ครูวินัส แก้วกนก คุณพ่อจรินทร์ แจ่มอรุณ ครูจิระพล น้อยนิตย์ ซึ่งนับเป็นความโชคตอย่างหาที่สุดมิได้ของตัวผู้วิจัย การเตรียมตัวในครั้งนี้ของตัวผู้วิจัยเตรียมตัวในสองส่วนคือ

1) เตรียมความพร้อมในด้านกำล้งและร่างกายโดยการไ้ระนาต

2) เตรียมความพร้อมทางด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตนเอง ในด้านทางเพลง

หรือกลอนระนาตเอก ซึ่งเป็นความรู้จากครูศิษย์ โดยการบรรเลงระนาตเอกบทเพลงที่กำหนดไว้ในงานวิจัยเป็นประจำและสมำเสมอ

4. คัดเลือกผู้บรรเลงทำนองหลัก (ฆ้องวงใหญ่) การวิจัยครั้งนี้ ได้คัดเลือกนายวุฒิพงษ์ ไชยพะนาม นักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีไทย ชั้นปีที่ 4 เพื่อประโยชน์ในทางการศึกษาของตัวนักศึกษาเอง และสลาบันการศึกษาต่อไปในอนาคต โดยได้มีการนัดหมายเป็นระยะ ในการฝึกซ้อมเพลงและตรวจสอบความถูกต้องทำนองหลักของบทเพลงที่กำหนดไว้ในงานวิจัย

5. คิต วิเคราะห์กระบวนการ วิธีการเพื่อดำเนินการผลิตสื่อวีดิทัศน์

6. ฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้บรรเลงทำนองหลัก (ฆ้องวงใหญ่) ในเพลงชุดโหมโรงเช้าและเพลงชุดดับตันเพลงฉิ่ง 3 ชั้น จนสามารถคิตทางหรือกลอนระนาตเอกที่เหมาะสมกับการสร้างสื่อการปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาตเอก 1 วิธีการแปลทำนองจากฆ้องวงใหญ่เป็นทางระนาตเอก โดยยึดลูกตกในห้องเพลงที่สี่ และห้องเพลงที่แปดเป็นสำคัญ

7. ดำเนินการบันทึกเพลงชุดโหมโรงเช้าและเพลงชุดดับตันเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ตามลำดับ ด้วยกล้องวีดีโอ จากนั้นนำไปติดต่อภาพและเสียงโดยการถ่ายโอนข้อมูลจากกล้องวีดีโอไปยังคอมพิวเตอร์ (Notebook) และใช้โปรแกรมแวกส์ โปร 12 ในการติดต่อ (ตบแต่งภาพและเสียง) จากนั้นจึงถ่ายโอนข้อมูลในบนแผ่นดีวีดี

8. ประเมินผลเบื้องต้น โดยนำแผ่นดีวีดีที่ติดต่อตบแต่งภาพและเสียงเรียบร้อยแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำซ้ำจำนวนสองชุด ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินผลเบื้องต้น ได้แก่

1) ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พุทธศักราช 2540

2) ดร.ดุขฎี สว่างวิบูลย์พงศ์ หัวหน้าภาควิชาดนตรีไทย ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

สรุปผลการวิจัย

การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย ระนาตเอก 1 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ คือ สร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย โดยกำหนดเพลงตาม

หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย เพลงโหมโรงเช้า และเพลงชุดดับตันเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ดังนั้นสรุปผลงานวิจัยคือได้ สื่อวีดิทัศน์ ทางระนาดเอกเพลงชุดโหมโรงเช้า และเพลงชุดดับตันเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ดังนี้

1. ทางระนาดเอกชุดโหมโรงเช้า จำนวน 5 เพลง
2. ทางระนาดเอก ชุดดับตันเพลงฉิ่ง จำนวน 4 เพลง
3. แผ่นดีวีดี เพลงชุดโหมโรงเช้า จำนวน 2 แผ่น ความยาว 40 นาที 19 วินาที
4. แผ่นดีวีดี เพลงชุดดับตันเพลงฉิ่ง จำนวน 1 แผ่น ความยาว 19 นาที 21 วินาที

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทางระนาดเอก เพลงชุดโหมโรงเช้าและเพลงดับตันเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ซึ่งนับว่าเป็นบทเพลงขั้นพื้นฐานของการเรียนการสอนดนตรีไทย วีดิทัศน์ที่จัดทำขึ้นได้ทำแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบให้ผู้สามารถใช้สามารถนำไปฝึกหัด ศึกษาการบรรเลงทางระนาดเอกควบคู่กับทางฆ้อง ซึ่งถือเป็นหลักเบื้องต้นที่สำคัญในการฝึกหัดแปลทาง

วิธีการใช้สื่อให้การบรรเลงตามตัวอย่างที่ละวรรค เมื่อเกิดความเข้าใจ จึงเริ่มบรรเลงวรรคต่อไปจนจบบทเพลง การสร้างสื่อวีดิทัศน์นี้ สามารถใช้แก้ปัญหาการเรียนดนตรีไทยในยุคปัจจุบัน ที่เปลี่ยนการเรียนการสอนตามสำนักดนตรีต่างๆ เข้าสู่ระบบการศึกษา การเรียนการสอนต้องดำเนินไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทำให้เวลาในการเรียนและฝึกฝนทางด้านดนตรีไทย ต้องแบ่งให้กับการเรียนในวิชาอื่นๆ อีกทั้งปัญหาเรื่องสภาพการจราจรที่ส่งผลกับการเดินทางไปเรียน จำนวนผู้เรียนที่มีมากขึ้นไม่สอดคล้องกับจำนวนครูผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ สื่อวีดิทัศน์ที่จัดทำขึ้นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนดนตรีไทยจัดปัญหาการเรียนในยุคปัจจุบัน สามารถฝึกปฏิบัติในเบื้องต้นด้วยตนเอง สามารถทบทวนเพลงด้วยตนเองได้ เป็นการเตรียมความพร้อมในเบื้องต้นก่อนที่จะเรียนกับครูในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำสื่อวีดิทัศน์ไปใช้

1. ทางระนาดเอกในสื่อวีดิทัศน์นี้ เป็นทางระนาดเอกขั้นพื้นฐานสำหรับการฝึกหัดในเบื้องต้น
2. สื่อวีดิทัศน์เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนรู้อุปกรณ์และทางระนาดเอกให้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องมีครูผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ ดูแล และแนะนำแนวทาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย ทางระนาดเอกเป็นเพียงเครื่องดนตรีหนึ่งในวงดนตรีไทย ควรมีการแปลทาง ในเครื่องดนตรีอื่นๆต่อไป เช่น ระนาดทุ้มฆ้องวงเล็ก เป็นต้น

References

- Junkaew, A. (1991). *Ranad Ek Thesis Bachelor of Arts*. Bangkok : Kasetsart University.
- Sompong, N. (1992). *Media for Promotion and Dissemination*. Bangkok : Odean Store.
- Wisuttiapat, M. (1990). *Thai Music Analysis*. Bangkok : Chuanpim.